

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Velika proslava 20letnega dela Nar.-strokovne zveze

Narodno strokovna zveza je proslavila 8. in 9. septembra dvajsetletnico svojega obstoja. Ta svoj jubilej ni hotela z ozirom na resne čase, v katerih se nahajamo, proslaviti hrupno z veseljem, temveč samo zopet z resnim delom na delegatskem zboru in kongresu. Tudi ni bil prvotni namen NSZ privediti to proslavo v večjem obsegu, vendar se je moral prvotni sklep revidirati z ozirom na veliki odziv discipliniranega članstva, ki se je pridružilo slavlju in pripomoglo, da se je jubilejna proslava razvila v veličastno in veliko manifestacijo narodno zavrednega delavstva. To nam je dalo dokaza, da štejemo še prav veliko število dobro discipliniranega in požrtvovalnega članstva, ki se zaveda važnosti našega pokreta.

Delegatsko zborovanje.

V soboto 8. septembra se je v okviru proslave 20letnice vršil delegatski zbor NSZ v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Že v ranih jutranjih urah so prihajali delegati iz vseh krajev Slovenije. Kot prvi so prispeli vrli št. Pavelčani s svojim slikovitim praporom. Akoravno je bilo zborovanje sklicano šele za 10. uro, se je kmalu po 8. uri pričela polniti dvorana Okrožnega urada. Točno ob 10. je otvoril delegatski zbor. tov. Rudolf Juvan, ki je pozdravil vse delegate, še posebej pa zastopnika Delavske zbornice tov. Dragotina Kosma. Po pozdravu je podal predsednik tov. Juvan obširno poročilo, v katerem se je dotaknil predvsem razvoja NSZ in našega dela v preteklem letu. Dalje se je bavil z vprašanjem o brezposelnosti, o draginji, o davku na ročno delo, o mezdah in o kolektivnih pogodbah. Specijalno se je obravnavalo vprašanje 8-urnika. Ožigosal je postopanje SLS, ki je zanesla v vse socialne institucije strankarstvo. Končno je poročal o delu NSZ, ki ga vrši v Delavski zbornici, in je zaključil svoj izčrpen referat s konstatcijo, da je bilo delovanje NSZ plodonosno in da je delavstvo lahko popolnoma na to delo. Poročilo tov. predsednika Juvana je bilo sprejeto z burnim odobravanjem.

Nato je predsednik sporočil, da je NSZ v letu 1927—28 izgubila 18 svojih članov in prosi zborovalce, da jim izkažejo zadnjo čast s tem, da vstanejo raz sedeže in zakličejo »Slava!«, kar so zborovalci tudi storili.

Zatem dobi besedo strokovni tajnik tov. Vladimir Kravos, ki je podal izčrpano tajniško poročilo, v katerem je govoril o splošnem položaju delavstva in o delu NSZ v pretekli poslovni dobi. Iz poročila je bilo razvidno, da se organizacija širi in si je v zadnjih mesecih ustanovila več novih podružnic. Posebno veselo je bilo poročilo o kulturnem delu, ki izkazuje nad 80 predavanj v zimski sezoni. Podružnice NSZ imajo tudi svoje tamburaške zborove in dramatične odseke ter ponekod tudi prav lepe knjižnice. Tajniško poročilo je bilo vzeto z odobravanjem na znanje. Ravno tako se je sprejelo blagajniško poročilo, katerega je predložil blagajnikov namestnik tov. Anton Varšek. Predsednik nadzorstva tov. Davorin Stopar je poročal o pregledu knjig in prilog ter predlagal odboru in blagajniku absolutorij, ki je bil soglasno sprejet.

Sledile so nato volitve novega odbora. Z nepopisnim navdušenjem je bil ponovno izbran predsednikom tov. Rudolf Juvan, kateremu so priredili zborovalci par minut trajajoče ovacije.

Nova uprava.

V izvrševalni odbor so bili soglasno izvoljeni poleg predsednika tov. Juva-

na še I. podpredsednik tov. dr. Joža Bchinjec, I. tajnik tov. Vladimir Kravos in I. blagajnik tov. Davorin Stopar. V upravni odbor: kot II. podpredsednik tov. Rado Pivko iz Maribora, II. tajnik tov. Anton Varšek, II. blagajnik tov. Albin Tomc, referent za prosveto in tisk tov. Ivan Tavčar, odborniki tov. Franjo Rupnik, Ivan Kisovec, Lovro Rupar, Luka Bizjak, Litija, Tine Zupan, Jesenice, Vinko Sedlar, Zagorje, Franjo Germ, Maribor, Miha Hercog, Ptuj, Franjo Derča, Št. Pavel, in Jernej Kaplja, Litija. Za namestnike tov. Hugo Plazer, Vevče, Peter Bajželi, Stražišče, Drago Trampuž, Medvode, in Dragotin Gobec, Celje. V nadzorstvo tov. Janko Grašič, Slavoj Kušar, Zagorje, Rado Lauzegar, Jesenice, in Viktor Beziak, Vič.

Po izvršenih volitvah je tov. predsednik Juvan vzradoščen konstatiral, da so volitve pokazale, da smo v vseh sklepih enotni in da v teku 20. let dela pri naši organizaciji še ni bilo bojnega glasovanja. To dokazuje našo zrelost in nam je porok lepše bodočnosti.

Razpravljalo se je nato o raznih predlogih in se je odobril nov organizacijski red po osnutku tov. Juvana. Sklenilo se je podvzeti potrebne korake za ustanovitev slovanske internacionale narodnih strokovnih organizacij, dalje se je sklenila ustanovitev Strokovnega sveta vseh narodnih strokovnih organizacij, ki naj predstavlja enotno fronto vsega duševnega in ročnega proletarijata. Sklenilo se je tudi, da bodi novi društveni znak NSZ: kladivo in pero na lipovem peresu. Sklenilo se je posvetiti vso pažnjo mladinskemu gibanju in ustanavljati povsod »Bratstva«, ki naj bodo sestavni del NSZ. Končno je delegatski zbor ostro obsodil škodljivo delo današnjega režima, ki ne posveča socialnemu skrbstvu prav nobene pažnje in uvaja v vse delavske institucije partizanstvo.

Vsi sklepi so bili sprejeti soglasno, kar je napravilo na vse delegate najboljše vtis.

Ob pol 1. uri popoldne je tov. predsednik zaključil izredno lepo uspeli delegatski zbor.

Popoldne so si delegati ogledali jensensko razstavo velesejma, medtem ko so odseki imeli svoje seje in pripravili vse potrebno za kongres, ki se je vršil naslednji dan.

Juvanov večer.

V soboto zvečer so delegati podružnic in ljubljanski člani napolnili dvorani in vse sosednje prostore hotela Lloyd, da na prijateljskem sestanku proslave 20letno delo svojega predsednika tov. Juvana. Tamburaški zbor podružnice Vič-Rožna dolina je ob pol 8. priredil svojemu priljubljenemu predsedniku podoknico, nakar se je podal korporativno k Lloyd.

Nekaj po 8. uri so k Lloyd prispeli westfalski Slovenci, katere je navzoče članstvo NSZ pozdravilo z velikim navdušenjem in jim je tamburaški zbor zaigral dobrodošlico. Posebnih ovacij je bil deležen njih predsednik tov. Karol Bolha.

Tudi predsednika tov. Juvana, ki je na ta večer prišel z družino, so navzoči navdušeno pozdravili in so mu tamburaši zaigrali dobrodošlico. Tovariš Kravos je otvoril večer in orisal v kratkih besedah 20letno delo predsednika Juvana in mu ob koncu govora izročil dar članstva in sicer krasno pisano garnituro v rdečem, masivnem marmorju z napisom 1908—1928. Svojemu predsedniku članstvo NSZ. Ob koncu govora so bile prirejene jubilanu nove

ovacije, ki so trajale par minut. Nato so se vrstile čestitke. Delavstvo je na tem večeru pokazalo, da zna svojim resničnim voditeljem biti iz dna srca hvaležno za nesebično in vztrajno delo. Jubilanta je pozdravil v imenu Narodnega kluba Delavske zborn. tov. Drago Kosem, za westfalske Slovence tov. Pavel Bolha in za Zvezo društev privatnih nameščencev podpredsednik tov. Joško Zemljič. Ganjen se je jubilent tov. Juvan zahvalil v lepem govoru za vse čestitke in lepo darilo. Tov. Kravos je pozdravil še družico jubilanta g. Polonico Juvanovo in njegovo družino ter zaključil oficijelni del proslave, nakar se je vršila prav pristrčna zabava, ki je potekla v največji harmoniji.

Kongres narodnega delavstva. — Prihod udeležencev.

Že s prvimi jutranjimi vlaki so prihajali prvi udeleženci. Še pred 7. uro so pričeli prihajati ljubljanci na kolodvor k sprejemu svojih tovarišev. Pridružili so se jim oni, ki so dospeli že prejšnji dan, med njimi Ptujčani s svojim praporom.

Prihod Štajercev.

Ob 7.20 so prišli z vlakom Štajerci in vsi oni s proge Zidani most-Ljubljana. Na kolodvoru so jih sprejeli reditelji, ki so jim razdeljevali kongresne znake. S tem vlakom je prišlo nad 400 udeležencev, saj jih je samo Zagorje dalo nad 100. Še niso reditelji vsem razdelili znakov, že so se pripeljali zastopniki z lepe Gorenjske. Z njimi je prišla tudi sokolska godba z Jesenic in prinesli so tudi prekrasen prapor jese-niške podružnice. Takoj po prihodu vlaka se je formiral pred kolodvorom sprevod.

Na čelu sokolska godba, za njo dva podružnična prapora in vsi zunanji delegati, ki so se razvrstili v četverostope ter so šli v sprevodu po Miklošičevi, Komenskega in Vidovdanske cesti na Tabor. Navdušenje je spotoma rastle in ga je godba še dvigala tako, da so dospeli vsi udeleženci na Tabor vidno vzradošeni nad lepim sprejemom in mnogoštevilni udeležbi.

Tabor se je polnil

in prihajali so vedno in vedno novi udeleženci. Še pred 9. uro so bili vsi sedeži Tabora zasedeni. Na prvih so sedeli dragi westfalski Slovenci s tov. Bolho na čelu, ljubljanski župan dr. Puc, zastopniki SDS, Zveze kulturnih društev, Zveze društev privatnih nameščencev, Delavske zbornice in drugih sorodnih organizacij in društev. Tudi domačin sokolskega Tabora, starosta Sokola I., br. dr. Pestotnik se je udeležil našega zborovanja vesel, da si je narodno delavstvo zbralo ravno sokolski Tabor za svojo veličastno manifestacijo.

OTVORITEV KONGRESA.

Točno ob 9. uri so zadoneli z galerije mogočni akordi narodne himne, ki jo je veličastno zaigrala godba Sokola z Jesenic in katero so vsi poslušali stoječ. Predsednik in ustanovitelj NSZ tov. Rudolf Juvan je otvoril nato kongres in pozdravil predvsem vse mnogoštevilne goste in člane, ki so prihajali na jubilejni kongres. Povdaril je dejstvo, da je NSZ v teku svojega dvajsetletnega dela postala važen in odločilen faktor v delavskem pokretu in konstatiral, da je večina narodno zavrednega delavstva danes v okrilju NSZ. Pozdravil je nato v prisrčnih besedah zastopnike westfalskih Slovencev in njih predsednika tov. Pavla Bolha, dalje je imenoma pozdravil ljubljanskega žu-

pana dr. Dinko Puca, zastopstvo SDS, Zveze kulturnih društev, Zveze društev privatnih nameščencev Slovenije, Delavsko zbornico in vse mnogoštevilne zastopnike občin, organizacij in društev. Posebej je pozdravil zastopnika KDK g. narodnega poslanca dr. Alberta Kramerja in se spomnil težke borbe, ki jo vodi parlamentarna delegacija KDK za naš narod. Burno pritrjevanje in navdušeni pozdravi dr. Kramerju so pokazali, da čutijo vsi s predsednikovimi besedami. Ob koncu pozdravnega govora se je spomnil predsednik tov. Juvan vseh umrlih ustanoviteljev in sodelavcev bivše NDO in NSZ, in sicer v prvi vrsti dr. Otokarja Rybača, Petra Pehariča, Ivana Rihtaraj, Miroslava Križaja, Ivana Jakopiča, Janko Likarja, Slavoj Škrlja, Petra Porento, Ivana Medveda, Franca Duha, Ljudevita Rusa, Cirila Lavsegarja in vseh ostalih umrlih članov ter pozval zborovalce, da jim izkažejo čast s tem, da se dvignejo raz sedeže. Zborovalci so vstali in zaklicali trikrat »Slava jim!«

Nato je predsednik tov. Juvan orisal v živih besedah zgodovino narodnega delavskega pokreta in delovanja NDO in NSZ. Slovenski delavec se je dvignil z žalostnega in sramotnega stališča brezpravnega človeka in hlapca na svoji lastni zemlji. V delavstvu samem se je pred 20. leti porodila zdrava, velika ideja uveljavljanja svojega nacionalnega prepričanja. Kmalu nato pa so bili v ta pokret pritegnjeni inteligenti, ki so s svojo zmožnostjo in sposobnostjo pomagali procvitati narodni delavski organizaciji. Od dne, ko se je slovenski delavec osamosvojil od nadvlade in gospodstva nemškega in italijanskega velekapitala, je njegova moč in zdrava sila rasla neprestano in neomajeno. Za veliki razmah, ki ga je dosegla NSZ o priliki svojega jubileja, se je treba v prvi vrsti zahvaliti žilavosti in pridnosti slovenskega delavstva. Predsednik Juvan se je spomnil še dveh drugih velikih jubilejev, ki jih praznujemo letos, in sicer desetletnice narodnega osvobojenja in pa dvajsetletnice tragičnih septemskih dogodkov. Spominjal se je tudi dveh takrat padlih žrtev Adamiča in Lundra. Zborovalci so jima izkazali čast s tem, da so vstali raz sedeže in zaklicali »Slava«. Opravičil je nato češkoslovaško delavsko delegacijo, katera ni mogla vsled nenadnih velevažnih poslov pri novelizaciji delavskega zavarovanja prispeti na kongres v Ljubljano. Prečital je nato pozdravno pismo Československe Obec Delnicke iz Prage, ki pozdravlja kongres, čestita k dvajsetletnici in želi mnogo uspeha. Dopis bratov Čehoslovakov je bil sprejet z nepopisnim navdušenjem. Na predlog predsednika tov. Juvana je kongres sklenil poslati ČOD v Prago enak prisrčen pozdrav s kongresa.

POZDRAV LJUBLJANSKEGA ŽUPANA

Nato je kot prvi pozdravil kongres ljubljanski župan dr. Puc, katerega so udeleženci toplo pozdravili. Izrazil je posebno veselje, da more pozdraviti narodne delavske zastopnike kot predstavnik mestne občine, zakaj vzrasel je iz vrst delavstva. Pozdravil je prav pristrčno udeležence kongresa, ki so v tako častnem številu prihitali iz vseh krajev Slovenije, zlasti je prisrčno pozdravil westfalske Slovence, ki v daljnji Nemčiji niso pozabili svojega jezika in svoje matere domovine. Ob koncu je pozdravil kongres še v imenu predsednika SDS, ministra n. r. in narodnega poslanca g. dr. Žerjava, ki se je zaradi boleznih opravičil.

POZDRAV VESTFALSKIH SLOVEN- CEV.

Zastopnik vestfalskih Slovencev go-
spod Pavel Bolha se je v izbranih be-
sedah zahvalil za lep sprejem in po-
zdrave in s posebnim ponosom povdar-
ril, da Slovenci na Westfalskem nikdar
niso in ne bodo pozabili in se bali po-
vedati pred tujci, kdo da so. Orisal je
delovanje njegove Zveze med našimi
izseljenci v Nemčiji ter z veseljem kon-
statiral, da dela njegova Zveza z NSZ
roko v roki za dobrobit narodno za-
vednega delavstva. Čestital je NSZ k
lepi proslavi in želel kar največ na-
predka. Govor g. Bolhe je bil od zborovalcev navdušeno pozdravljen. West-
falskim Slovencem so se priredile par
minut trajajoče živahne ovacije.

POZDRAV POSLANCA DR. KRA- MERJA.

Burno pozdravljen je minister n. r.
in narodni poslanec dr. Albert Kramer
pozdravil kongres v svojem in v imenu
poslanskih tovarišev v KDK. Obljubil
je narodno delavskemu pokretu vso
svojo in svojih tovarišev pomoč. Orisal
zgodovino narodnega pokreta in izre-
kel NSZ ob dvajsetletnici prirske če-
stitke. Narodno zavedno delavstvo je
vedno nosilo zastavo v borbi za svo-
bodo in za narodno socialne človečan-
ske pravice. Bolj kakor kdaj nam je
danes potrebna narodno-socialna orga-
nizacija, saj so ogrožene najbolj primi-
tivne pridobitve našega delavstva in
socialna reakcija je v polnem razmahu.
Današnja borba KDK za ozdravljenje
naše države je tudi borba za njeno so-
cijalno pravično ureditev. V svojem na-
daljnem govoru navaja zasluge SDS
na socialno-političnem polju ter ob
navdušenem pritrjevanju poziva delav-
stvo da kot preizkušeni prvoborilec za
napredek trdno vztraja v vrstah KDK,
od katere zmage je odvisna boljša Ju-
goslavija. Govor zastopnika KDK je bil
viharano pozdravljen in so zborovalci
navdušeno pritrjevali lepim besedam
naprednega narodnega zastopnika.

POZDRAV DELAVSKE ZBORNICE.

V imenu Delavske zbornice je kon-
gres pozdravil nje delegat tov. Drago-
tin Kosem, ki je izrazil svoje veselje,
da more v imenu največje delavske za-
stopnice pozdraviti veličastno jubilejno
proslavo in izrekel svoje in Delavske
zbornice najlepše čestitke k 20. letnici.
V svojem nadaljnem govoru je povdar-
ril, da je rešitev našega delavstva edi-
no le v samopomoči in samoobrambi
v strokovnem pokretu. Pri nas odpade
na 5 organiziranih delavcev 100 neor-
ganiziranih. Zato je treba organizirati
v strokovnih organizacijah čim širše
plasti delavstva, ker le v tem vidi boljšo
bodočnost našega teptanega delav-
stva. Ponovno pozdravlja lepo manife-
stacijo narodno zavednega delavstva,
kateremu kliče, naj vztraja in nadaljuje
započeto delo, ki naj rodi obilo uspe-
hov. Burno pritrjevanje je pokazalo, da
so šle besede delavskega zastopnika
prav v srce.

V imenu Zveze kulturnih društev, ka-
tere ustanovni član je tudi NSZ in nekaj
njenih podružnic, je kongres pozdravil
nje predsednik ravnatelj g. Jug. V ime-
nu Zveze društev privatnih nameščen-
cev Slovenije nje podpredsednik tov.
Joško Zemlič, ki je izrekel k jubileju
čestitke.

ČLANSTVO POZDRAVLJA SVOJEGA PRESEDNIKA.

Po pozdravnih govorih številnih za-
stopnikov društev in korporacij, je pri-
šla na predsedstveni oder deputacija,
ki so jo tvorili član Izvrševalnega od-
bora tov. Franjo Rupnik, zastopnica
delavstva iz Vevč in z Viča. Tovariš
Rupnik je v lepih izbranih besedah če-
stital priljubljenemu predsedniku tov.
Rudolfu Juvanu dvajsetletnico, ki jo
slavi obnem z organizacijo. V svojem
govoru je tov. Rupnik povdaril dej-
stvo, da je tov. Juvan ustanovitelj in
dvajsetletni neumorni predsednik NSZ,
katerega članstvo ljubi in ga spoštuje
ter mu čestita k njegovemu jubileju in
mu v znak zahvale izroča darilo vsega
članstva. Članici ste nato izročili pred-
sedniku Juvanu krasen izvorjev venec

z narodnimi trakovi in z napisom:
«1908.—1928. Svojemu predsedniku —
članstvo NSZ», obenem sta mu v ime-
nu članic čestitale. Tov. Juvan je pre-
vzel venec vidno ginjen in se je v lepih
besedah zahvalil svojemu zvestemu
članstvu in obljubil tudi v bodoče vso
svojo pomoč. Besede tov. Juvana so
zatonile v viharji »živio« - klici in
ploskanju, ki je trajalo par minut.

Ko se je v dvorano povrnil mir, je
tov. Juvan podal besedo tov. Franjo
Rupniku, ki je v odsotnosti tov. dr. Jo-
že Bohinjca prečital referat:

SOCIJALNA ZAKONODAJA IN SO- CIJALNA POLITIKA PRI NAS IN DRUGOD.

Referat tov. dr. Jože Bohinjca so
vzeli zborovalci z velikim navdušenjem
na znanje. Referat priobčimo prihod-
njic.

Viharano pozdravljen je oblastni po-
slanec tov. Ivan Tavčar podal svoj re-
ferat.

NAŠA NAČELA IN SMERNICE.

Tudi ta referat (katerega priobčimo
v prihodnji številki) so zborovalci spre-
jeli z velikim navdušenjem in mu zelo
pazljivo sledil do konca. Ob koncu svo-
jih izvajanj je tov. Tavčar prečital na-
slednje

RESOLUCIJE.

I.

1. Država ni le nacionalna in kultur-
na zajednica svobodnega naroda, ampak
je tudi gospodarska in socialna
organizacija. Brez gospodarskega in
socialnega blagostanja ni nacionalne
svobode in kulturnega napredka. In
prav socialni in gospodarski del naše
državne organizacije je najšibkejši.

2. Delovno ljudstvo se zaveda, da bo
njegov obupni položaj še le takrat
ugodnejši, ko zavlada v državi social-
na miselnost, ko zavlada v državi red
in poštenje, enaka pravica za vse dr-
žavljanke in vse pokrajine. Prav zato
vstopamo mi delavci, varujoč svoj ek-
sistenčni interes, v vrste one bojne fron-
te prečanskega naroda, ki je napovedala
neizprosno, nepopustljivo borbo srbi-
janski čaršiji in njenim priveskom in
hočemo zato tudi z vsemi silami pod-
pirati stremiljenja koalicije knetsko-de-
lavske demokracije.

3. Akcije za izboljšanje delavskega
položaja v državi ne morejo ostati v
okviru ene strokovne organizacije. Iz-
rečamo se za enotno delavsko fronto v
vseh borbah in vprašanjih, ki so skup-
na vsem delavcem.

4. Pozivamo vse nam sorodne stro-
kovne organizacije delavcev in name-
ščencev, da se pridružijo našemu pred-
logu za ustanovitev skupnega strokov-
nega sveta.

5. Želimo, da se ustanovi vzajemnost
vseh slovanskih nacionalnih strokov-
nih organizacij, ki bo v delokrogu
svojih držav in v mednarodnem svetu
vplivala in urejala socialne, gospodar-
ske in kulturne razmere delavstva.

II.

V pogledu svojih načelnih smernic
bodočega dela posebno poudarjamo:

1. da vidimo v nacionalizmu ogrom-
no vredo moralne sile in velikih kre-
posti in da smo bili in da ostanemo na-
cionalisti. Naša narodnost je socialna,
je etična narodnost, humaniteta, pra-
vičnost, poštenost;

2. da je naš cilj socializacija vseh
produktivnih sredstev, celega gospo-
darstva, da ne bo imel delavec na uspe-
hu dela samo materialni, ampak tudi
etični interes;

3. da mora bodoči najboljši družabni
red slediti na etični kulturi in da je za-
to naša prva naloga dvigniti ljudstvo
iz nezavednosti in mlakuže mračnjaštva
in mu dati vse srčne in umstvene pred-
pogoje, da obvlada produkcijska sred-
stva;

4. da je naša organizacija izrazita
predstavica delavstva, ki hoče najdo-
slednejše voditi borbo za njegove go-
spodarske in socialne interese.

III.

1. Zahtevamo striktno izvajanje so-
cjalne zakonodaje. Z ogorčenjem od-
klanjamo že samo vsak poizkus, ki bi

hotel poslabšati že itak pomanjkljivo
socialno zakonodajo. S posebnim po-
vdarkom zahtevamo popolno izvedbo
osemurnika in nedeljskega počitka.

2. Izvesti je brezposelno zavarova-
nje. Obstoječe podpiranje brezposelnih
je nezadostno. Sramota je, da rudarji,
ki so najbolj izpostavljeni brezposelni
krizi, brezposelnih podpor niti v naj-
manjši meri niso deležni.

3. Zahtevamo najostrejšo zaščito do-
mačih delovnih moči in se izrekamo za
posebno obremenitev podjetij, katera
zaposlujejo tuje delovne sile.

4. Strokovno šolstvo je na novo za-
konito urediti, da dobimo za našo indu-
strijo in obrt, visoko kvalificirano de-
lavstvo. Še posebej zahtevamo, da se
vrši strokovni pouk ob delavskih ob-
delavnem času, in da se posveča mla-
dinskemu vprašanju največjo pažnjo.

5. Kolektivne pogodbe so najjačji in-
strument za ohranitev socialnega miru
ter konsolidiran razvoj gospodarstva.
Zahtevamo, da se uvede zakonita ob-
veznost kolektivnih pogodb.

6. Naredba o obratnih zaupnikih je
pomanjkljiva in brez prave vrednosti
za delavstvo. Zahtevamo revizijo na-
redbe, ki mora obsegati popolno zaščito
obratnih zaupnikov pri izvrševanju
njih funkcij.

7. Zahtevamo revizijo zakona o in-
spekciji dela, ki je skrajno nepopoln in
zlasti ne daje uradnim organom za-
dostno kompetenco, da bi mogli v vseh
pogledih skrbeti za točno izvajanje
vseh socialnih in higienskih predpi-
sov. K inspekciji dela je treba priteg-
niti ženske moči in zdravnikarje ter je
ustvariti poseben znanstveni institut za
preučevanje obratne higijene. Število
inspekcij dela je zvečati. Inspekcijo
nad rudarskimi in železniškimi obrati
je priključiti splošni inspekciji dela.

8. Moderno delavno pravo in stvar-
na potreba zahtevata posebno ureditev
delovnega sodstva. Imamo sicer obrt-
na sodišča in razna razsodišča social-
nega zavarovanja, vendar nam te usta-
nove ne jamčijo pravilno in hitro pre-
sojo vseh spornih slučajev.

9. Zahtevamo zakon o minimalnih
mezdah, ki naj sloni na načelu, da mora
biti najslabša mezda taka, da krije du-
ševne in telesne potrebe delavca.

10. Socialno politična zakonodaja ne
sme prezreti delavčeve kulture. Prav
tako mora biti zakonito urejena skrb za
delavčevu higijeno; tuberkulozni pro-
blem je še danes nedotaknjen.

11. Zahtevamo stanovanjsko zaščito
najemnikov. Dvigniti je stanovanjsko
akcijo občin in drugih samoupravnih
teles.

12. Neodložljiva je zakonita ureditev
rudniške produkcije in distribucije in
zahtevamo, da se že vendar enkrat
uveljavi nov moderni rudarski zakon.

13. V vseh naprednih državah brez
izjeme je danes socialno zavarovanje
izvedeno za vse panoge. Pri nas po-
znamo le zavarovanje za slučaj bolezi-
ni in nezgod. Zahtevamo, da se zakonito
izvede tudi starostno in invalidsko
zavarovanje.

14. Vprašane ureditve pred in med-
vojnih rent in pokojnin in splošno za-
varovanje rudarjev še sedaj ni zadovo-
ljivo urejeno. Prva in življenska zahte-
va rudarjev in vsega naroda je zato, da
se valorizirajo stare rente in pokojnine
in da se rudarsko zavarovanje postavi
na temelje, ki so v skladu z interesi
rudarjev.

15. Odločno se izrekamo proti uki-
nitvi ministrstva za socialno politiko.
Zahtevamo, da se ministrstvo za so-
cialno politiko še izpopolni in reorgani-
zira, ter da se posebno ne zanemarija
dolžnosti, da inicijativno poseže naša
država v mednarodno socialno politi-
ko in sodeluje v Mednarodnem uradu
dela.

Resolucije so bile soglasno in z na-
vdušenjem sprejete.

Tovariš predsednik Juvan je progla-
sil dnevni red za izčrpan in je prečital
med zborovanjem došle brzojavke in
pozdravne dopise. Kongres so med dru-
gimi pozdravili brzojavno: narodni
poslanci dr. Gregor Žerjav, dr. Ljudevit
Pivko in Ivan Urek, dalje dr. Josip
Mandič iz Prage, dr. Jamar, Društvo

odvetniških in notarskih uradnikov iz
Maribora in Ptuja, Stefanović za narod-
no delavstvo iz Beograda, Zdravković
za delavstvo iz Osijeka, Šipak za na-
rodno delavstvo iz Splita, član Narod-
nega kluba Dragotin Gilčvert iz Mari-
bora, z dopisi so pozdravili ustanovni
član NSZ Josip Tomažin, Okrajno dru-
štvo delovodij in industrijskih uradni-
kov na Vrhniki, Savez apotekara sa-
radnika u kr. SHS, sekcija Slovenija,
ustanovni član NSZ Josip Hochmüller,
Mlakar in številni drugi.

Tov. predsednik Juvan je ponovno
pozdravil zborovalce in izrazil svoje
posebno zadovoljstvo, da vidi na kon-
gresu tudi stare svoje sodelavce in usta-
novne člane NDO iz Trsta tov. Jakliča
in Bufona, katera so zborovalci prirske
narodno pozdravili. Po tem kratkem pozdra-
vu je zaključil veličastno manifestacijo
narodnega delavstva s pozivom na po-
dvojeno delo za rešitev jugoslovenske-
ga proletarijata.

Godba je zaigrala mogočno «Hej Slo-
veni», katero so vsi poslušali stoje in
vzklikali delavstvu in delavskim pra-
vicam.

VELIČASTNA MANIFESTACIJSKA POVORKA.

Pred Taborom se je razvrstila veli-
častna povorka. Na čelu godba jese-
niškega Sokola, za njo prapora podruž-
nic Jesenice in Ptuj, za njima odlični
mногоštevilni gosti v spremstvu članov
Izvrševalnega odbora NSZ, za njimi
dolga vrsta udeležencev kongresa. Po-
vorka se je med neprestanim navduše-
nim vzklikanju »živel Surnik«, »zajte-
vamo delavske pravice«, »živela enot-
na fronta vsega delavstva«, »živela
slovanska internacionala« itd. pomika-
la po Vidodanski, Komenskega, Dalma-
tinovi, Miklošičevi, Prešernovi, Ale-
ksandrovi, Gledališki in Knafljevi ulici
pred muzejsko poslopje, kjer se je vr-
šilo skupno slikanje udeležencev. Ob-
činstvo na ulicah je simpatično po-
zdravljalo veličastno povorko narod-
nega delavstva, ki je tudi na ta način po-
kazalo, da zna dostojno in veličastno
pozdraviti jubilej dela.

Po slikanju se je znova formirala po-
vorka, ki je odšla v hotel Tivoli, kjer
je bil prirejen

SKUPEN OBED.

Skupnega obeda so se udeležili mno-
goštevilni gosti, med njimi stari borci
za delavsko pravico, ustanovitelja NDO
v Trstu Jaklič in Bufon, westfalski Slo-
venci in njih predsednik tov. Bolha ter
članstvo podružnic. Nad 200 udeležencev
se je udeležilo skupnega obeda.
Med obedom je pridno svirala jeseniška
sokolska godba in s tem razveseljevala
navzoče kongresiste.

OBISK «LJUBLJANE V JESENI».

Takoj po obedu so vsi zunanji udele-
ženci v spremstvu Ljubljancev pohi-
teli na velesajmski prostor in si ogle-
dali razstavo «Ljubljana v jeseni». Sa-
ma NSZ je razprodala v kongresnih
dneh nad 500 vstopnic na velesajem.

ODHOD IZ LJUBLJANE.

Z večernimi vlaki so odhajali mnogo-
številni udeležniki, vsi polni navdušenja
in s trdnim zagotovitvom v srce, da bo-
do svoje delo potrojili v dobrobit na-
šega delavstva.

Kongresni dnevi so za nami. Udelež-
ba na kongresu je bila nepričakovano
velika. Prišli so naši člani iz vseh kra-
jev Slovenije. Iz najoddaljenejših do
najbližnjih. Oni izpod Pece se niso stra-
šili dolge poti in ne stroškov in so pri-
hitali v prav lepem številu, vrli Jeseni-
ničani so prišli skoraj korporativno,
saj jih je prišlo nad 150, Zagorjanov je
bilo nad 100, ravno toliko Litijčanov.
Le veliki ljubezni in zvestobi do orga-
nizacije moramo pripisovati tako veliko
število, saj jih je bilo na kongresu nad
1400 in to sami zunanji naši člani, Ljub-
ljana sama je dala prav malo število
udeležencev, kar je bilo obžalovanja
vredno. Pa saj smo vedeli, da je Ljub-
ljance težko dobiti za manifestacijo,
posebno pa za tako manifestacijo kot
je bila naša. Zato gre našim zunanjim
članom velika zahvala za njih požrtvo-
valnost in trud.

Po tem veličastnem našem praznovanju pojdemo vsi na potrojeno delo, ker naša njiva še ni zorana in nas čaka še mnogo, mnogo dela. Veseli nad dosežanimi uspehi, veseli, da naše dose-

danje delo ni bilo zaman, pojdemo zopet na njive, začnimo z oranjem trde ledine, da jo zrahljamo in da na njej vzklje mogočna roža Svobode in Prave jugoslovenskega delavstva.

Poskus sistema socialnih mezd

Delavec s prenizko mezdo ustvarja nadvrednote, ki ne gredo v korist njemu, pač pa v korist tretjim popolnoma tujim osebam, ki so lastnik produkcijskih sredstev.

V delavskem gibanju za ureditev socialno pravičnejšega življenja igra vprašanje ureditve mezd najvažnejšo vlogo. V času denarnega gospodarstva je plača vendarle še vedno najboljši merilo za življenjske prilike vsakega delovnega človeka, kateri nima lastnih produkcijskih sredstev ali drugih rentnih dohodkov in je prisiljen, da svoje delovne moči daje proti primerni odškodnini tretjim osebam v najem.

O bistvu in značaju plače ali mezde so se tekom časa razvile najrazličnejše teorije. Mnoge teorije zavračajo vsako mezdo in hočejo delovnega človeka osvoboditi od nameznega suženjstva. Zopet drugi vztrajajo pri sistemu mezd in skušajo mezde urediti tako, da bi bile pravične, da bi zadoščale za življenje duha in telesa in da iste ne bi predstavljale socialnega izkoriščanja delovnega človeka, ki mora delati, ako hoče živeti in je dostikrat prisiljen delati za mezdo, ki ne odgovarja niti kvantiteti ali kvaliteti dela, še manj pa potrebam življenja. Krivične mezde predstavljajo neupravičeno in gospodarsko ter socialno neutemeljeno oboževanje na račun dela in dejanskega zasluga, ki pa je odtegnjen in zadrževan, delovnega človeka. Na ta način nastajajo nikjer neutemeljeni dobički, katere označujemo z besedo kapital. Delavec s svojim delom, ki ni polnovredno plačano, služi bogastvo drugim, ki ne delajo. Delavec s prenizko mezdo ustvarja nadvrednote, ki ne gredo v korist njemu, pač pa v korist tretjim popolnoma tujim osebam, ki so lastnik produkcijskih sredstev. Delavec s svojim delom ustvarja mnogo večje vrednote, kakršne pa predstavlja njegova mezda. Karl Marx je postavil nauk o tzv. železnem zakonu mezd, kateri pravi, da se mezde gibljejo stalno le v omi minimalni višini, katere komaj komaj zadošča za najskromnejše življenje. Mezde po tem zakonu v kapitalističnem družabnem redu nimajo tendence dviganja, pač pa tendenco neke železne stabilnosti, tupatam tudi tendenco padanja. V zvezi s tem zakonom je Marx razvil teorijo o stalnem obubožavanju delavstva, katero se je njemu zdelo potrebno, ako hoče delavstvo v sebi imeti silo, da zlo mi kapitalistični družabni red. Tako so razni nauki ocenjevali in precejevali bistvo in pomen mezd. V jedru pa je problem mezde v tem ali drugačnem družabnem redu ta, da mezda odgovarja ustvarjenim vrednotam, ali da je ustvarjeno delo polno plačano, da mezda ni manjša od kvalitativne in kvantitativne vrednosti dela. Takoj pa je jasno, da se tudi po tem načelu ne sme izključno presojati problem ureditve mezde. Kajti jasno je, da je kvaliteta in kvantiteta dela raznih delavcev različna, življenjske potrebe pa enake, ako ne morda pri kvalitativno in kvantitativno slabjšem še večje. Zato problema mezde ni presojati samo po gospodarskem načelu vrednote dela in izjednačiti mezdo samo s to vrednoto. Treba je imeti oziroma tudi na socialne momente, ker je gotovo, da fizično ali duševno manj vreden delavec tudi

mora živeti. Spraviti v sklad gospodarske in socialne momente mezde je težko in se do danes ni posrečilo to delo nikjer, tudi v Rusiji ne. Nasprotno: znano je, da je problem mezd v Rusiji najslabše rešen, ker se je uveljavila teorija, da zahteve delavcev danes v Rusiji niso več zahteve napram kapitalističnemu posamezniku, pač pa zahteve napram celokupnosti delavstva in državnih interesov. Zato morajo te zahteve biti v skladu z interesi splošnosti, tj. s splošnim stanjem v državi. To je pa slabo in zato so tudi mezde slabe. Vsaka nezadovoljnost pomenja nezadovoljnost z režimom, zato mora biti in je tudi v kali zadušena.

Največ tozadevnih poskusov so napravili v Ameriki, v deželi največjega bogastva, kjer podjetja zaslužijo deset in deset milijone dolarjev in torej razni poskusi niso preveč nevarni. Seveda podjetja pri uveljavljanju socialnih tendenc pri regulaciji mezd več ali manj očitno zasledujejo tudi svoje gospodarske koristi, ker predpostavljajo, da bo socialna ureditev mezd dvignila kapaciteto dela in s tem dobiček. — Najbolj znan je Fordov poskus, tovarnarja avtomobilov in bogataša brez primere. Ta mož je skušal postaviti mezde na socialna in humana načela. Načrt je izvedel l. 1914. Isti je šel na principu minimalnega tedenskega zasluga 5 dolarjev. Ta zaslužek se je sestojal iz dveh delov: Iz redne plače in iz udeležbe na čistem dobičku, katera pa se ni določila na podlagi dejanskega dobička, ampak je bila določena vnaprej na podlagi predvidenega dobička. Udeležba na čistem dobičku tudi ni bila določena po kvaliteti in kvantiteti dela, po sposobnosti in marljivosti delavca, pač po socialnih in moralnih vidikih: po starosti, po spolu, po značaju, po načinu življenja, po rodbinskih prilikah, po številu otrok, po višini redne plače in konečno po dobi zaposlitve. Po teh načelih se je priznalo udeležbo na čistem dobičku 69% delavstva, kar se je na koncu l. 1916 zvišalo na 73%. Najvišja udeležba na dobičku je bila priznana osebam z najnižjo mezdo; največja udeležba tedensko je znašala 7 dolarjev. Ta očitno dobra socialna misel pa je s padanjem vrednosti denarja izgubljala na vrednosti, tako, da je udeležba na čistem dobičku izgubljala svoj socialni značaj in je predstavljala le regulacijo rednih mezd. Ta načrt je Ford opustil kmalu po vojni in je vpeljal nov sistem, ki je v tem, da posamezni delavci z ozirom na višino svoje mezde (kvantiteta in kvaliteta dela!) in na svojo zaposlenost dobe letne nagrade, od katerih jim je dovoljeno, da jih vlagajo v akcije podjetja, da s tem postajajo so-lastniki.

Po vojni so nekatere države zakonito skušale urediti sistem mezd, ki naj bi odgovarjal socialnim in gospodarskim vidikom. Toda noben zakon ni prinesel zadovoljstva. Pri naši mezdniki in zakonodajci je treba zato predvsem ene jasnosti: kaj hočemo? In na ta način bo zadovoljiva rešitev mogoča.

Ustanovitev NDO v Trstu

Nekaj zanimivih spominov ustanovitelja narodnega delavskega pokreta v Trstu.

9. sept. se je vršil v Ljubljani kongres narodnega delavstva, obenem se je proslavila 20-letnica obstoja Narodne strokovne zveze in njene prednice NDO.

Kakor ni noben pojav v naravi na-

stal brez že predživečega organizma, ki je dal temu pojavu življenje, tako tudi ne more biti nobenih društev ali organizacij brez že predživečega organizma, ki je dal povod oziroma intencionalno za ustanovitev istega.

Tako je bilo tudi z ustanovitvijo NDO v Trstu.

Do leta 1907 je bilo delavstvo po večini organizirano v mednarodnih strokovnih organizacijah, kjer se do takrat še ni čutilo direktnega pritiska na duševni in narodni čut.

Leto 1907 pa je prineslo tudi delavstvu malenkostno pravico, ker se je lahko politično udeleževalo v takozvani V. kuriji, oziroma se mu je dalo V. volilni razred.

In ravno ta mala pravica, ki jo je takratni delavec dobil, je rodila NDO. Socialni demokrati so zahtevali od slovenskega delavstva, da se jim mora tudi duševno in narodno usuznjati in voliti po njihovi zapovedi. Te svojo zahtevo so hoteli delavstvu vcepiti tudi z brahijalno silo, če ne bi šlo drugače. Pisca teh vrstic se je neki tak prenavdušen socialdemokrat lotil tudi dejansko s sekuro, ker se je izjavil proti taki zahtevi in izjavil, da je delavstvo v internacionalni sicer strokovno organizirano, da pa si ne pusti jemati politične svobode.

Ta napad ni globoko razburil in razžalil samo mene, temveč vse ostale poštene slovenske delavce, ki so takoj po tem napadu pričeli razmišljati kaj in kako. Jaz sem se še isti dan po napadu, ko sem se vračal z dela domov, ustavil v narodni gostilni Konsumnega društva v Rojanu, kjer sem našel starega prijatelja in znanca Franceta Godnika in mu pravil o napadu ter mu obrazložil tudi idejo, s katero sem se po napadu pečal in ki je bila, za vsako ceno ven iz strokovnih vrst socialdemokratov in ustanovitev narodne strokovne organizacije.

Godnik je bil takoj zato. Pozvala sva potem še gosp. Klatallana, kateremu sem tudi obrazložil svoj namen in dobil vsestransko prihrditev. To mi je dalo nado in up, da pride moja ideja do uresničenja.

Šli smo na delo. Pričeli smo pridobivati zaupnike za novo idejo in prirejali po znanem § 2. zaupne sestanke, na katerih smo se navduševali za ustanovitev NDO. S tem, da smo se pri sestankih sklicevali na znani § 2. smo prepričali špijonažo s strani socijev, ki so na vse strani vohunili, zavedajoč se, da bo užaljeno slovensko delavstvo nekaj podvzelo. In niso se varali.

Jubilejno leto

Z muko in preganjanjem smo dosegli najvišji cilj — samostojno državo. — V žalostnem obiležju se pripravljamo na jubilejno leto. — Ničesar nimamo. — Skromno socialno zakonodajo okrnjujejo iz leta v leto.

Leta 1918 so na frontah utihnila topovi, in letos bo torej minulo 10 let, odkar živi jugoslovenski narod samostojno državno življenje in je sam odgovoren za svojo usodo. Z mrzličnim naporom in z žrtvovanjem najboljših sil, z muko in preganjanjem smo dosegli najvišji cilj, za katerim more stremeti narod, ki je zmožen in voljan živeti samostojno življenje in biti za svojo usodo sam odgovoren. O vseh vprašanjih, ki morejo tvoriti vsebino narodovega življenja, odločamo sami, brez vpliva tujih narodov in brez vpliva in pritiska nemškega ali madžarskega nacionalizma gradimo pot v dobo, ko bomo živeli močno gospodarsko, kulturno, socialno in politično življenje. Za samostojno narodno državno življenje je potrebno mnogo volje in sposobnosti ter tudi mnogo žrtvovanja. Države se ne zgrade od danes do jutri. Lastno državo hočemo, ker se v polni meri zavedamo, da je le v lastni državi mogoč razmah vseh v narodu skritih sil, da je le v lastni državi mogoča ustvaritev materijalnega blagostanja vseh slojev naroda. Sposobnosti imamo, tudi volje je dosti v nas in tudi pred žrtvami se ne strašimo.

Hočemo pa, da je pri zakonodajnih in upravnih oblastih v državi polno razumevanje za državo, to je za gospodarske in socialne potrebe prebivalstva. Nočemo, da se nas sili v položaj, v katerem bi izgubljali vero v to državo, v njeno življenjsko silo in sposobnost ustvariti državljansko udobno živ-

Sestanki so se vršili vsak večer in na drugem kraju. Zbiralo se nas je vedno in vedno več. V osmih dneh smo ustanovili že pripravljalni odbor, katerega predsednik je bil pokojni Trošt, podpredsednik Ivan Jaklič, II. podpredsednik Ivan Bufon in še nekaj drugih tovarišev. V nadzorstvo smo izvolili g. dr. Gregorina, ki je bil tudi naš pravni svetovalec in nam je pomagal sestaviti prva pravila za ustanovitev NDO.

Organizacija se je potem hitro širila. V dveh mesecih je bilo že nad 1000 članov in se je vršil ustanovni občni zbor v nabitih polni dvorani Narodnega doma v Trstu.

Za predsednika je bil z velikim navdušenjem izvoljen dr. Josip Mandič, ki je od vsega početka pazno zasledoval naš pokret in smo na nekem sestanku, na katerem smo bili dr. Josip Mandič, dr. Gregorin, Ivan Jaklič in jaz tudi končno javno sestavili društvena pravila NDO.

Za podpredsednika NDO je bil izvoljen Ivan Jaklič in za II. podpredsednika Ivan Bufon, v odbor pa dr. Gregorin, pokojni Trošt, Mladovan, Marc in drugi.

Po občnem zboru smo ustanovili nekaj odsekov, tako železničarskega, mladinskega, godbenega itd., ki so imeli svoje odbore in so pričeli z rednim delovanjem.

Organizacija je rasla in se širila po deželi, ustanavljale so se podružnice po vseh okoliških in daljnih krajih Primorske. Leto dni pozneje se je NDO ustanovila v Ljubljani. Leta 1909 je iz NDO izšla Zveza jugoslovenskih železničarjev, kateri na čelu so stali tovariši Hochmüller, Ivan Skrijanc, Franjo Jaklič, Ivan Bufon in Franc Simončič.

Napisal sem teh par vrstic gnan od notranje želje, da tudi sam kaj prispevam k temu velikemu prazniku narodnega delavstva in da obudim prelepe spomine takratnih naših bojev in dela. Naj bi na proslavi 20-letnice ustanovitve naše NDO izzvenel en sam klic: Vsi narodno čuteči delavci trdno v objem NSZ in na delo za lepšo bodočnost jugoslovenskega delavstva.

Ivan Bufon.

ljenje. Naše politične prilike so obupne. Gotovo smo prav zadnja država, ki se še vedno zvija v porodnih bolečinah, tako, da ne moremo dobiti gotovosti, kdaj bo kriza prestana. Države z veliko težjimi notranjimi in zunanjepolitičnimi prilikami so se konsolidirale in so polne rok pri delu krepkega ustvarjanja za napredek in zadovoljnost državljanov. Le pri nas je kakor zakleto in kakor da bi nam ne bilo dano da bi se mogli z vso dušo veseliti lastnega državnega življenja. Ni moza velikih misli in ustvarjanj, ki bi hotel preiti preko morečih in ubijajočih političnih borb k mirnemu uravnavanju pretežkih prilik. Državna zakonodaja ne pozna pozitivnega ustvarjanja zakonov na polju gospodarskih, socialnih in kulturnih potreb, upravno življenje je obupno, gmotno propadajo čim dalje večje, socialna beda z mrzlo roko sega neizprosno po življenjih vseh stanov in pretvarja narod, ki hoče kvišku, v berače, ki sključeno hodijo in si skoro ne upajo več pogledati kvišku. Politične borbe in nedemokratske parlamentarne metode razdvajajo narod in mu v srce sejejo srd in mržnjo. Sile, ki bi mogle ustvarjati gore dobrin, ohlapevajo in svoje energije usmerjajo v negativizem.

Nemogoče je razumeti: vsa državniška modrost je zelo priprosta. Obstoji v tem, da je opuščati vse, kar ovira mir in razvoj, storiti je vse, kar ustvarja mir in zadovoljnost. V vsa-

kem oziru je treba velikih uvidevnosti za potrebe skupnosti in bodočnosti, da se ne zapade v borbe za potrebe dneva in posameznika ali le posameznih skupin. Dobra volja in resnična ljubezen do naroda premaga vse ovire — treba je samo hoteti ter opustiti stališče absolutne upornosti.

V žalostnem obilježju se pripravljamo na jubilejno leto in zdi se, da ne bomo sposobni, da bi ta jubilej s srcem in dušo slavili vsi kot eno srce in ena duša. Na žalostno dobo desetletne brezplodne borbe gledamo, vidimo žalostno sedanost in skoro umetnost je, kje bi našli sadove desetletnega samostojnega državnega življenja, s katerimi se kažejo pred svetom z vsem ponosom in zadovoljstvom drugi osvobodjeni narodi. Na nekaj ti narodi s ponosom kažejo: na razvoj svoje socialne kulture, na zakone, ki urejujejo socialno in gospodarsko življenje delovnega človeka. Pravilno je tako. Pri prvih samostojnih proklamacijah teh narodov na manifestativnih velikih zborovanjih se je s poudarkom poudarjala ena osnovna misel. Delovni človek

je v svetovni vojni za svobodo naroda največ in vse žrtvoval, zato je prav, ako se mu narod oddolži in mu zaščiti njegovo delo, njegovo življenje, starost in smrt. Mirovne pogodbe so na svečan način morale podčrtati ob zaključku svetovne tragedije eno veliko misel: mir med narodi bo takrat, ko bo v narodih zavladala socialna pravica in se bo človeku dalo to, kar je njegovega, to je pravica do poštenega življenja. Tej misli so se trudile države biti zveste in ob jubilejnim letu kažejo pred večno pravično usodo spomenike svojih svečanih obljub. In mir je v njih dušah, ker je v njih zvest, da so storili svojo dolžnost napram človeku dela, ki je steber države.

Ničesar nimamo. Skromno socialno zakonodajo okrnjujejo iz leta v leto. Vsaj eno bi delavstvo za jubilejno leto kot jubilejni dar želelo: zaščito dela, življenja, starosti in za slučaj smrti. Zaščito družine. Veliki Bismarck je na socialnih zakonih gradil veličino Nemčije, isto delajo Angleži, Čehi. Na čem pa naj sloni naša država?

Narodno-strokovna zveza

VSEM PODRUŽNICAM NSZ.

Tajništvo je razposlalo vsem podružnicam okrožnice glede dela v jesensko-zimski sezoni. Z ozirom na to okrožnico prosimo nujno vse podružnice, da skličejo sestanke in se za to delo pripravijo. Nič ne odlašajte, ker nastopi kmalu čas, ko bomo morali pričeti z resnim delom, če hočemo izpolniti to, kar smo si na našem delegatskem zboru obljubili. Podružnični odbori naj pazno sledijo okrožnicam in naj se po njih ravnaajo.

ZAHVALA

Izvrševalni odbor Narodno strokovne zveze smatra za svojo častno dolžnost izreči tem potom svojo najtoplejšo zahvalo vsem, ki so pripomogli do tako veličastne proslave njene 20letnice. Izvrševalni odbor se zahvaljuje prav vsem, ki so na katerikoli način pripomogli, da je kongres tako sijajno uspel.

Predvsem iskrena hvala vsem članom, vsem bratskim organizacijam in društvom, vsem onim, ki so prihitali na kongres in s tem pokazali svoje simpatije do našega lepega pokreta. Izvrševalni odbor pa smatra za svojo posebno dolžnost, da se zahvali še posebej vrlim bratom in sestram, ki so prihitali iz Nemčije pod vodstvom svojega voditelja g. Bolhe in se niso strašili truda in žrtev.

Dalje se zahvaljuje mestnemu županu g. dr. Dinju Pucu za pažnjo, ki jo je posvetil naši organizaciji s tem, da je sam pozdravil naš kongres. Za udeležbo na kongresu se dalje zahvaljuje-

mo zastopniku KDK, narodnemu posl. g. dr. Albertu Kramerju, zastopnikom SDS, ZKD, občine Tržič g. Engelsbergerju, oblastnim poslancem, Delavski zbornici in njenemu zastopniku g. Dragu Kosmu, ZDPNS in vsem mnogoštevilnim odposlancem različnih strokovnih, kulturnih in drugih društev.

Vsem tem in onim, ki so našo proslavo pozdravili brzojavno ali pismeno, ponovno najlepša zahvala. Vsi naj bodo zagotovljeni, da bomo šli po tem našem velikem uspešnem zborovanju s podvojenjo močjo na delo v dobrobit jugoslovenskega proletarijata.

Izvrševalni odbor NSZ v Ljubljani.
Rudolf Juvan, predsednik; Vladimir Kravos, tajnik.

KONGRESNE SLIKE.

Slike s kongresa NSZ so gotove in so prav lično izdelane. Slike se dobijo v tajništvu NSZ v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7-II., in stane komad razglednica 5 Din, velika slika pa 35 Din. Prosimo vse udeležnike, da si nabavijo slike, ki bodo drag spomin na lepe kongresne dneve.

ZNAKI NSZ.

Izvrševalni odbor je založil lične kovinske znake NSZ. Na lipovem peresu sloni kladivo in pero, kar vse je v ličnem zakroženem znaku, ki je izdelan iz kovine in prevlečen v starem srebru. Znaki so po 5 Din in se dobijo pri vseh podružnicah in tajništvu NSZ. Vsak član NSZ je dolžan nositi naš znak že po sklepu izvrševalnega odbora. Pozivamo zato vse člane, da si znak takoj nabavijo.

ravno tako stoji pa tudi dejstvo, da se nahaja vsled njegove nezrelosti in nevednosti njegova moč v rokah njegovih »predstavnikov«, ki obljublajo ljudstvu čestokrat vse mogoče stvari v edino svrhu, da se še obdrže na svojih mestih.

Združenje dela in kapitala je čili, za katerim mora stremeti vsako pošteno, socialno stremljenje. Vemo, da je ta združitv težko izpeljava, toda kljub temu se mora izpeljati. Med delom in kapitalom mora zavladati socialni mir, ako hočemo, da bo kapital in delo vezan s trajnimi vezmi.

Kako pomanjkljiv je današnji družabni red! Delavec je živo orodje, ki se postavi vsakega jutra poleg mrtvega stroja in ni o nasledkih svojega dela poučen nič boljše, nego stroj, ki ga oskrbuje. Kako naj mu bo potem priljubljena tovarna, v kateri je zaposlen poleg tega še tako na negotov in nestalen način in iz katere je lahko vsak dan odpuščen? Ni sicer soudeležen pri trudu uprave in mogoči zgubi, toda to ni pozitivno dobro, ki bi delavec mogel po vrednosti ceniti. Razumljivo pa je, da so delavci v večji ali manjši meri brezbrizni napram uspehu podjetja, ki jim izplačuje vedno iste mezde, pa naj bodo njegovi uspehi sijajni, dobri ali slabi.

Združenje kapitala z delom je geslo, ki se je že mnogokrat uporabljalo. Zanimivo je dejstvo, da ta misel ne izhaja od teoretike; nastala je kot praktična rešitev, ki so jo sprejeli delodajalci in delojemalci, da bi zagotovili svoje medsebojno razmerje s tem, da ustvarjajo med seboj skupnost koristi. Vsaj kot stremljenje najdemo to misel na mnogih krajih in kot vsaka socialna institucija se tudi ta spreminja po kraju, okolščinah in razmerah, razvijajoč se od najenostavnejšega do najpopolnejšega sistema.

Ako razumevamo delavsko stališče, bomo razumeli, da se njihovo stanje

osnovno spremeni, če bi enkrat lahko zapopadli, da niso samo orodje obvladajočega jih kapitala, temveč družabniki-solastniki in da je tovarna, ki v njej delajo, njihova in da more prosperovati le tedaj, če se bodo oni zanjo zavzeli s svojim delom; če bi vedeli, da bo njihov dobiček tem večji, čim večji uspeh bo doseglo podjetje.

In kakšna zmena nastane za delavce tudi z moralnega stališča. Če so zastopani v upravi zaposlujočega jih podjetja po dveh ali treh svojih tovariših, ki sodelujejo pri vodstvu podjetja in pravilno obveščajo svoje tovariše o njegovem napredovanju ali nazadovanju, o njegovi izgubi ali dobičku. Doktor zaposluje tovarna samo njihove roke, ne pa tudi njihovega srca in njihovih misli, je ona zanje mrzlo, tuje in negostoljubno mesto, ki je smatralo za ječo. Če pa postane taka tovarna njihova last, v kateri se uresničuje vrednost njihovega dela in truda, se bodo začeli zanjo zanimati, priljubili se jim in z veseljem bodo delali v njen prospeh.

In koliko pridobe delavci, ako se bodo poučili o pogojih, pod katerimi deluje njihovo podjetje, ako se seznanijo s problemi, ki so združeni z vodstvom zavoda! Možno je seveda, da ne bodo takoj in lahko zapopadli, zakaj gre, a sčasoma bi gotovo napredovali, medtem ko danes marsikateri delavec ne ve sploh ničesar.

Uresničenje družabne ureditve, ki bo združila kapital z delom, prinese delavcem s časom zrelost in obratnost; ker ti dve lastnosti se dasta v polni meri prilaščiti le, če se jih praktično vežba in uporablja.

Narodnost ni samo v jeziku, temveč je v državi in politiki, v gospodarjenju in socialnem stremljenju, v nrvnosti in religiji, v vedi, filozofiji in umetnosti.

T. G. Masaryk.

Doma in po svetu

NESREČNA ČELJUST.

Mr. Dorthmour, star londonski vrtnar, se je sklenil poročiti. A pred poroko je doživel nesrečo. Tovorni avto je povozil ženinov upravljavec in ženin je ostal skoro brez zob! Moral si je naročiti umetno čeljust in to je zamudna stvar. Zobar pri najboljši volji ni bil gotov pred poroko. Zato je začasno odpravil nestrpnega ženina z nadomestno čeljustjo, dokler ne bi vžil prave. Tudi začasna je služila prav dobro in na določen dan so vsi občudovali ženinovo zobovje. Po angleški navadi so se zbrali povabljeni, preden so odšli v cerkev, pri kosilu. Neki sorodnik je krasno pripovedoval smešnice in so vsi bili židane volje. A stari ženin se je vse preveč krohotal. Sredi neke posebne zabavne zgodbe mu je nenadoma skočila iz ust čeljust in je padla naravnost pred nevesto. Ta je omedlela, ženin pa je pobegnil, ne da bi pobral čeljust. Poroča je propadla. Zdaj je tožil nesrečni ženin zobarja, ker je pogubil njegovo rodbinsko srečo, katero cenil na 10.000 funtov. Sodnija je poklicala izvedence, da ugotovijo upravičenost terjatve.

STANOVANJSKA BEDA TUDI V MOSKVI.

«Izvestja» pričbujejo o stanovanjski krizi v Moskvi daljše članke, ki razgaljajo obupne stanovanjske prilike prebivalstva ruske prestolnice.

Med vojno in pozneje za časa revolucije je Moskva izgubila na različne načine do malega 20 odst. stanovanjskih poslopj. Prebivalstvo prestolnice pa je med tem neprestano naraščalo; leta 1920. so našteali en milijon prebivalcev, leta 1922. poldrugi milijon in danes ima Moskva že skoro dva in četrt milijona prebivalcev. Izračunali so, da odpade povprečno na vsakega prebivalca le 5,7 kvadratnih metrov stanovanjskih tal, kar je manj od polovice tiste površine, ki jo predpisuje moskovska zdravstvena komisija. (Pa še ta borna mera se dan za dnem bolj krči.

Da bi vsaj nekoliko odpomogli obupnemu stanju, bi bilo treba sezidati najmanj 3 milijone kvadratnih metrov stanovanj, kar bi veljalo nekako 10 milijard dinarjev.

Moskovski listi so uvedli posebne rubrike, kjer obravnavajo različne predloge in načrte o pobijanju stanovanjske mizerije. Tako n. pr. predlagajo, da naj se omare vzdavajo v stene, kar na Ruskem doslej ni bilo v navadi; da naj se postelje postavijo druga vrh druge tako kakor na ladjah in v spalnih vagonih. Mimo tega pa se naj postelje tako prirede, da jih bodo podnevi lahko potegnili pod strop. Nekateri predlagajo, naj ima vsaka soba sama eno okno, zahtevajo pa tudi, da smejo v eni sobi stanovati kvečjemu štirje ljudje.

Strupeni dim

V bližini nemškega mesta Halleja so pred kratkim zgradili premogovno separacijo, ki so jo opremili z najnovejšimi napravami, a vendar ne tako, da bi preprečevale tvorbo žvepljenih plinov, ki so uhajali z dimom v zrak. Nekoliko dni potem, ko je začela tovarna obratovati, je legel ta dim na bližnji kraj Brockdorf in južni predel Halleja. Zrak je postal tako slab, da je po šolah veliko število otrok zbolelo in da je tudi na cestah mnogo ljudi padlo v nezavest. Delo v tovarni so prekinili in če ne bodo od oblasti zahtevane predelave nič zalegle, ga bodo sploh ustavili.

15.265 patentov v enem letu

Nemški patentni urad v Berlinu razglašča, da mu je bilo samo tekem zadnjega poslovnega leta prijavljenih 15 tisoč 265 patentov. Največ novih iznajdb (1909) odpade na elektrotehniško stroko. Med njimi je zopet prevesno število izumov, ki se nanašajo na radio. Potem sledijo iznajdbe za vozove (vagone in avtomobile), za motorna kolesa in bicikle, za kemične izdelke in zrakoplovbo. Statistika kaže, da se je število izumiteljev v primeri s predvojnimi časom zelo pomnožilo. Do lanskega leta je nemška vlada podelila 20 tisoč patentov več kakor l. 1913.

Pomanjkljivosti današnjega družabnega reda

Položaj se bistveno spremeni, če bi delavci enkrat lahko zapopadli, da niso samo orodje obvladajočega jih kapitala, temveč družabniki-solastniki in da je tovarna, ki v njej delajo, njihova . . .

Današnji življenjski pogoji niso moralni. Ali rode brezbriznost ali upor, na nikak način pa ne morejo ustvariti zadovoljnosti v oni najmanjši meri, ki je človeku potrebna, če hoče razviti svoje zmožnosti. Samo po sebi je razumljivo, da delavec hrepeni po zboljšanju svojega, čisto silno bednega stanja.

V vsakem človeku so težnje, ki ga silijo k delu, ki bi trajno potrebovale njegov trud in zanimanje. Tako delo ga takorekoč moralno podpira in mu pomaga, da lažje prenaša enoličnost vsakdanjega življenja. Nič ni namreč za mislečega človeka žalostnejšega, kot plavati kot zamašek, ki ga različni tokovi zanašajo zdaj sem, zdaj tja brez pota in sledu.

Ako delavec ni vezan k ničemur na svetu, so njegove misli in njegovi zanimari čuti prav lahko dostopni nevarnim sanjam. Njegove zmožnosti slabe, njegova nrvnost pada, njegovo življenje tako rekoč podivja in končno propade v grobih zabavah in pijači.

V moderni demokraciji bi moralo biti ljudstvo vrhovni vladar. Ljudstvo pa je sestavljeno po veliki večini iz nevednežev in nezrelih ljudi, ki se morajo v javnem, pa tudi privatno-gospodarskem življenju udejstvovati pod pogoji, pod katerimi njihova inteligenca in soodgovornost tako rekoč ne pride v poštev. Resnica je sicer, da ljudstvo politično vlada, vsaj vladati bi moralo, če bi se volitve izpeljale brez nasilja. Tako,